

ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರ ಚಿಕಾಗೊ ಉಪನ್ಯಾಸಗಳು - ಒಂದು ವ್ಯಾಖ್ಯೆ

ಸ್ವಾಮಿ ಹರ್ಷಾನಂದ

ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರು ಚಿಕಾಗೊ ಸರ್ವಧರ್ಮ ಸಮ್ಮೇಳನದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಭಾಷಣಗಳು ಹಲವು ದೃಷ್ಟಿಕೋನಗಳಿಂದ ಅತ್ಯಂತ ಮಹತ್ವದ್ದಾಗಿವೆ. ಅವುಗಳ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಯನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಅಧ್ಯಯನಪೂರ್ಣ ವ್ಯಾಖ್ಯೆ ಇಲ್ಲಿದೆ. ಲೇಖಕರಾದ ಪೂಜ್ಯ ಸ್ವಾಮೀಜಿಯವರು ಪ್ರಸ್ತುತ ಬೆಂಗಳೂರು ರಾಮಕೃಷ್ಣ ಮಠದ ಅಧ್ಯಕ್ಷರು. ಕನ್ನಡ, ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಪಾರ ವಿದ್ವತ್ತನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಸ್ವಾಮೀಜಿಯವರ ಹಲವಾರು ಪುಸ್ತಕಗಳು ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿವೆ. ಪೂಜ್ಯರು ಉತ್ತಮ ವಾಗ್ಮಿಗಳು ಕೂಡ ಹೌದು.

ಅಭ್ಯುದಯ ನಿಶ್ಚೇಯಸ್ಥಗಳನ್ನು ತಂದುಕೊಡುವ ಇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ಮಹಾ ಚಳುವಳಿಯೊಂದಕ್ಕೆ ನಾಂದಿಯಾದ ದಿನ!

ಈ ಚಳುವಳಿಗೆ ಇಪ್ಪರಲ್ಲೇ ನೂರ ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ವರ್ಷಗಳು ತುಂಬುತ್ತವೆ. ಇಂದು ಪ್ರಪಂಚದ ವಿವಿಧ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ, ವಿಶೇಷ ವಾಗಿ ನಮ್ಮ ಭಾರತದೇಶದಲ್ಲಿ, ಮಾನವ-ಮಾನವ ಸಂಬಂಧಗಳು ತೊಡಕು ಬಿರುಕುಗಳ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಹದಗೆಡುತ್ತಿವೆ. ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ಪೌರ್ವಾತ್ಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳ ಶಾಶ್ವತ ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನು ಆಧರಿಸಿರುವ, ಜಗತ್ತಿನ ಪ್ರಜ್ಞಾವಂತ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಸೌಹಾರ್ದವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ, ಈ ಚಳುವಳಿಯು ಇಂತಹ ಸಂದಿಗ್ಧ ಮತ್ತು ಅಪಾಯಕಾರಕ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮೆಲ್ಲರ ಆಶಾಕಿರಣ ಮತ್ತು ಉದ್ಧಾರಮಾರ್ಗ. ಎಂತಲೇ ಇದರ ಪ್ರಗತಿಪಥದಲ್ಲಿರುವ ವಿಘ್ನಗಳನ್ನು ಕಿತ್ತೊಗೆದು ಇದು ಮತ್ತೂ ತೀವ್ರವಾಗಿ ಮತ್ತು ಸುಗಮವಾಗಿ ಮುಂದುವರಿಯುವಂತೆ ಮಾಡುವುದು ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರ ಪವಿತ್ರ ಕರ್ತವ್ಯ.

ವಿಶ್ವದ ಪ್ರಪ್ರಥಮ ಸರ್ವಧರ್ಮಸಮ್ಮೇಳನವು ನಡೆದದ್ದು ಅಮೆರಿಕದ ಚಿಕಾಗೊ ನಗರದಲ್ಲಿ. ಸೆಪ್ಟೆಂಬರ್ ೧೧, ೧೮೯೩ ಅದರ ಪ್ರಥಮ ದಿನ, ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಮುಖ ದಿನ. ಅಂದು ಸಮ್ಮೇಳನವನ್ನು ಉದ್ದೇಶಿಸಿ ಮಾತನಾಡಿದ ವಕ್ತಾರರಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರು ಪ್ರಾಯಶಃ ಕೊನೆಯವರು; ಆದರೆ, ಅಲ್ಲಿ ಮಹತ್ವರಿಣಾಮವನ್ನು ಬೀರಿದವರಲ್ಲಿ ಬಹುಶಃ ಮೊದಲಿಗರು. 'ಅಮೆರಿಕಾ ದೇಶದ ಭಗಿನಿಯರೇ ಮತ್ತು ಭ್ರಾತೃಗಳೇ' (Sisters and Brothers of America) ಎಂಬ ಕೇವಲ ಐದು ಶಬ್ದಗಳ ಮೂಲಕ ಅಪರಿಚಿತ ದೇಶವೊಂದರ ನಾಲ್ಕು ಸಾವಿರ ಅಪರಿಚಿತ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಹೃದಯವನ್ನು ಹಠಾತ್ತಾಗಿ ಕರಗಿಸಿಬಿಟ್ಟರು! ಅದರಿಂದ ಆ ಜನರ ಮೇಲೆ ಉಂಟಾದ ವಿದ್ಯುತ್ಪರಿಣಾಮ, ತನ್ಮೂಲಕ ಜನಿಸಿದ ಶಕ್ತಿಪ್ರವಾಹ, ಬಹು ಬೇಗ ವರ್ಧಿಸಿ ಅಮೆರಿಕಾ ಮತ್ತು ಭಾರತ ದೇಶಗಳೆಲ್ಲದ್ದೇ ಇಂಗ್ಲೆಂಡ್ ಮತ್ತು ಯೂರೋಪಿನ ಇತರ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೂ ಹರಿಯಿತು.

ಸೆಪ್ಟೆಂಬರ್ ೧೧, ೧೮೯೩ — ಪ್ರಪಂಚದ ಧಾರ್ಮಿಕ ಮತ್ತು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಇದೊಂದು ಚಿರಸ್ಮರಣೀಯ ದಿನ! ಅವ್ಯಕ್ತ ಐಶ್ವರೀ ಶಕ್ತಿಯೊಂದು ಹಿಂದುಸ್ತಾನದ ಅಜ್ಞಾತ ಸಂನ್ಯಾಸಿಯೊಬ್ಬನನ್ನು 'ನವಭಾರತ ನಿರ್ಮಾಪಕ ಪ್ರವಾದಿ' ಎಂದು ಜಗತ್ತಿನ ಜನ ಅಂಗೀಕರಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿದ ದಿನ! ಪೌರ್ವಾತ್ಯ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳು, ಧರ್ಮ ಮತ್ತು ವಿಜ್ಞಾನ — ಇವುಗಳಲ್ಲಿನ ಅತ್ಯುತ್ತಮ ಅಂಶಗಳ ಮಧುರ ಸಮ್ಮಿಳನವನ್ನೊಳಗೊಂಡ, ಹಾಗೂ, ದೇಹಶಕ್ತಿ ಬುದ್ಧಿಶಕ್ತಿ ಹೃದಯಸಂಸ್ಕಾರಶಕ್ತಿಗಳ ಸಮ ತೋಲನದಿಂದ ಕೂಡಿದ, ಮಾನವಕೋಟಿಗೆ ಮತ್ತೂ ಅಧಿಕವಾದ

ಸರ್ವಧರ್ಮಸಮ್ಮೇಳನದಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಮೀಜಿಯವರು ಗಳಿಸಿದ ಪ್ರಚಂಡ ವಿಜಯದ ಪರಿಣಾಮವನ್ನು ನಾವು ಗ್ರಹಿಸಬೇಕಾದರೆ ಆ ಸಮ್ಮೇಳನದ ವ್ಯವಸ್ಥಾಪಕರ ಉದ್ದೇಶವೇನಿತ್ತೆಂಬುದನ್ನು ಮೊದಲು ಅರಿಯಬೇಕು. ಸ್ವಾಮೀಜಿಯವರು ಜನವರಿ ೧೧, ೧೮೯೫ ರಲ್ಲಿ ಚಿಕಾಗೋ ನಗರದಿಂದ ಜಿ.ಜಿ. ನರಸಿಂಹಾಚಾರಿಯರ್ ಅವರಿಗೆ ಬರೆದ ಪತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆಂದಿರುತ್ತಾರೆ: 'ಕ್ರೈಸ್ತ ಧರ್ಮವು ಪ್ರಪಂಚದ ಇತರ ಧರ್ಮಗಳಿಗಿಂತ ಉತ್ಕೃಷ್ಟವಾದುದು ಎಂಬುದನ್ನು ಸಾಧಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿಯೇ ಸರ್ವಧರ್ಮ ಸಮ್ಮೇಳನವನ್ನು ನಡೆಸಲಾಗಿತ್ತು.' (The Complete Works of Swami Vivekananda, 1979 Vol. 5, P. 64) ಮೇರಿ ಲಾಯಿ ಬರ್ಕ್‌ರವರು ಸಹ ತಮ್ಮ ಅದ್ಭುತ ಅಪೂರ್ವ ಗ್ರಂಥವಾದ Swami Vivekananda in the West-New Discoveries (Mayavati, Advaita Ashrama, 1983, Vol. I, P. 68) ಎಂಬುದರಲ್ಲಿ ಇದೇ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನೇ ಮಂಡಿಸಿದ್ದಾರೆ: 'ಸರ್ವಧರ್ಮಸಮ್ಮೇಳನವು ಕ್ರಿಶ್ಚಿಯನ್ ದುರಭಿಪ್ರಾಯದಿಂದ ವ್ಯಾಪ್ತವಾಗಿತ್ತು. ಕ್ರೈಸ್ತ ಧರ್ಮವು ಅದ್ಭುತವಾಗಿ ಮತ್ತು ನಿಸ್ಸಂದಿಗ್ಧವಾಗಿ ತನ್ನ ಉತ್ಕೃಷ್ಟತೆಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಿಬಿಡುತ್ತದೆಯೆಂಬುದು ಸಮ್ಮೇಳನದ ವ್ಯವಸ್ಥಾಪಕರನೇಕರ ಮನದಲ್ಲಿ ಮುನ್ನಿಶ್ಚಿತ ತೀರ್ಮಾನವಾಗಿತ್ತು.' ಇಂತಹ ಪ್ರತಿಕೂಲ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿಯೂ ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರು ಉಜ್ವಲ ಜಯವನ್ನು ಗಳಿಸಿದ್ದು ಅವರ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಶಕ್ತಿಯ ಅಗಾಧತೆಯನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತದೆ.

ಸರ್ವಧರ್ಮಸಮ್ಮೇಳನದಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರು ಕೇವಲ ಆರು ಪ್ರವಚನಗಳನ್ನು ನೀಡಿದರು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ Paper on Hinduism ಎಂಬ ದೀರ್ಘಲೇಖನವನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಉಳಿದೆಲ್ಲವೂ ಚಿಕ್ಕ ಉಪನ್ಯಾಸಗಳು.

ಅವರು ಜಗತ್ತಿನೆಲ್ಲೆಡೆ ಮೊದಲನೆಯ ಉಪನ್ಯಾಸದ ಮೂಲಕ; ಅದರಲ್ಲೂ ಸಭಾಸದರನ್ನು ಕುರಿತು ಸಂಬೋಧಿಸಿದ ಐದು ಪದಗಳ ಮೂಲಕ. ಪರಿಣಾಮ? ಎರಡು ನಿಮಿಷಗಳಷ್ಟು ದೀರ್ಘಕಾಲದ ಚಪ್ಪಾಳೆಯ ಆರ್ಭಟ! ಆದರೆ ಸಭಾಸದರ ಹೃದಯವನ್ನು ಸ್ಪರ್ಶಿಸಿದ್ದು ಕೇವಲ ಈ ಮಾತುಗಳು ಎಂದು ಭಾವಿಸಬಾರದು. ವೇದಾಂತಸಾಧನೆಯ ಮೂಲಕ ವಿವೇಕಾನಂದರು ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರಿಸಿಕೊಂಡ ಸರ್ವಾತ್ಮಭಾವನೆ, ಅದರ ಫಲವಾಗಿ ಅವರ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರವಹಿಸಿದ ತೀವ್ರ ವಿಶ್ವಪ್ರೇಮ — ಇವೇ ನಿಜವಾಗಿ ಸಭಾಸದರ ಹೃದಯವನ್ನು ಗೆದ್ದದ್ದು.

ಸ್ವಾಮೀಜಿಯವರು ತಮ್ಮ ಭಾಷಣವನ್ನು ಸಮ್ಮೇಳನದ ವ್ಯವಸ್ಥಾಪಕರಿಗೆ ಮತ್ತು ಸಭಿಕರಿಗೆ ವಂದನೆಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸುವುದರ ಮೂಲಕ ಪ್ರಾರಂಭಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ಕಡೆ ಪ್ರಪಂಚದ ಅತಿ ಪ್ರಾಚೀನ ದೇಶದ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯಾಗಿ ಮೂವತ್ತರ ಹರೆಯದ ತರುಣ; ಆ ಕಡೆ ಅತ್ಯಂತ ಅರ್ವಾಚೀನ ದೇಶದ ಜನರ ಬೃಹತ್ ಸಮೂಹ; ಈತ ಅವರಿಗೆ ಕೃತಜ್ಞತೆಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಿದ್ದಾನೆ! ಇದೊಂದು ಸೋಜಿಗದ ನೋಟವಲ್ಲವೇ?

ಭಾರತದೇಶದಿಂದ ಇನ್ನೂ ಹತ್ತು ಹಲವು ಮಂದಿ ಬಂದಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಅವರಲ್ಲ ಕೇವಲ ಕೆಲವು ಮತ, ಸಂಪ್ರದಾಯ ಅಥವಾ ಗುಂಪುಗಳ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯಾಗಿ ಬಂದಿದ್ದರು. ಸಮಗ್ರ ಹಿಂದೂಧರ್ಮವನ್ನು, ಹಿಂದೂಸಮಾಜವನ್ನು, ಪ್ರತಿನಿಧೀಕರಿಸಿದ್ದವರು ವಿವೇಕಾನಂದರೊಬ್ಬರೇ!

ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತ ಸ್ವಾಮೀಜಿ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ — ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮವು ಕೇವಲ ಪರಮತಸಹಿಷ್ಣುತೆಯನ್ನು ಮಾತ್ರ ಬೋಧಿಸುತ್ತದೆ ಎಂದು ಭಾವಿಸಬಾರದು. ಅದು ಪ್ರಪಂಚದ ಎಲ್ಲ ಮತ ಧರ್ಮಗಳನ್ನೂ ಸಮಾನವಾಗಿ ಸತ್ಯವೆಂದು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ; ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಇದನ್ನು ಆಚರಣೆಯಲ್ಲೂ ತೋರಿಸಿಕೊಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಪರದೇಶದಲ್ಲಿ ಪರಧರ್ಮಿಯರಿಂದ ಕಿರುಕುಳಕ್ಕೆ ಹಿಂಸೆಗೆ ತುತ್ತಾಗಿ ತನ್ನಲ್ಲಿಗೆ ಓಡಿಬಂದ ಯೆಹೂದ್ಯರು ಪಾರಸೀಕರು ಮೊದಲಾದವರಿಗೆ ರಕ್ಷಣೆ ಅಭಯಗಳನ್ನು ಭಾರತದ ಹಿಂದೂಜನ ನೀಡಿರುವುದೇ ಇದಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷಿ.

ಈ ಅಂಶವನ್ನು ದೃಢಪಡಿಸಲು ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧ ಶಿವಮಹಿಮ್ನಃ ಸ್ತೋತ್ರದ ಒಂದು ಶ್ಲೋಕವನ್ನೂ ('ತ್ರಯೀ ಸಾಂಖ್ಯಂ ಯೋಗಃ...' ಶ್ಲೋಕ. ೭) ಗೀತೆಯಿಂದ ಮತ್ತೊಂದನ್ನೂ ('ಯೇ ಯಥಾ ಮಾಂ ಪ್ರಪದ್ಯಂತೇ..' ಅ.೪, ಶ್ಲೋ.೧೧) ಉದ್ಧರಿಸಿ ಅವುಗಳ ಅರ್ಥವನ್ನು ವಿವರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇವೂ ಸಹ ಹಿಂದೂಧರ್ಮದ ವೈಶಾಲ್ಯವನ್ನು ಪ್ರಕಟಪಡಿಸುತ್ತವೆ.

ಅನಂತರ, ಈ ಜಗತ್ತಿನ ಜನ ಇಂದು ಸ್ವಮತದ ಬಗ್ಗೆ ದುರಭಿಮಾನ ಧರ್ಮಾಂಧತೆಗಳ ಗುಲಾಮರಾಗಿ, ಪರಸ್ಪರ ದ್ವೇಷದಿಂದ ಕಾದಾಡಿ, ಈ ಸುಂದರ ಭೂಮಿಯನ್ನು ನಿರ್ದೋಷಿಗಳ ರಕ್ತದಿಂದ ತೋಯಿಸಿರುತ್ತಾರೆ ಎಂದು ತಮ್ಮ ವೈಘಯನ್ನೂ ತೋರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಕ್ಯಾಲಿಫೋರ್ನಿಯಾ ಮಹಾಶಯನು ಹೇಳಿರುವುದನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಸ್ಮರಿಸುವುದು ಬಹು ಉಪಯುಕ್ತ ಮತ್ತು ಸಮಯೋಚಿತ; ಅವನನ್ನುತ್ತಾನೆ, 'ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಮತಧರ್ಮಕ್ಕಾಗಿ ಜನ ಕೂಗಾಡುತ್ತಾರೆ, ಬರೆಯುತ್ತಾರೆ, ಕಾದಾಡುತ್ತಾರೆ, ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಸಾವನ್ನೂ ಅಪ್ಪುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆ ಏನು ಮಾಡಲೂ ಸಿದ್ಧ! ಆದರೆ ಅದರಂತೆ ಜೀವನವನ್ನು ಮಾತ್ರ ನಡೆಸರು!' ಇದು ಹೇಗೇ ಇರಲಿ, ಜಗದ ವಿವಿಧ ಜನರ ಹೃದಯಗಳನ್ನು ಪರಸ್ಪರ ಭ್ರಾತೃತ್ವದಿಂದ ಬೆಸೆಯುವ ಉದ್ದಿಶ್ಯದಿಂದ ಈ ಸರ್ವಧರ್ಮಸಮ್ಮೇಳನದ ಮೂಲಕ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿರುವ ಚಳವಳಿಯು ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಲಿ! 'ಇಂದು ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಈ ಸಭೆಯ ಶುಭಾರಂಭವನ್ನು ಸೂಚಿಸಲು ಮೊಳಗಿದ ಘಂಟಾನಾದ ಎಲ್ಲ ಮತಾಂಧತೆಯ, ಖಡ್ಗ ಇಲ್ಲವೇ ಲೇಖನಿಯಿಂದ ಸಾಧಿಸಿದ ಎಲ್ಲ ಮತೀಯ ಹಿಂಸೆಗಳ, ಒಂದೇ ಗುರಿಯೆಡೆಗೆ ಸಾಗುತ್ತಿದ್ದರೂ ಪಥಿಕರಲ್ಲಿ ತಲೆದೋರುತ್ತಿರುವ ಎಲ್ಲ ಮನಸ್ತಾಪಗಳ ಅಂತ್ಯಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ ಘಂಟಾನಾದವೂ ಆಗಲಿ' — ಎಂದು ಘೋಷಿಸುತ್ತ ತಮ್ಮ ಸದಾಶಯವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿ ಈ ಪುಟ್ಟ ಉಪನ್ಯಾಸವನ್ನು ಮುಕ್ತಾಯಗೊಳಿಸಿರುತ್ತಾರೆ.

ಶಶಶತಮಾನಗಳಿಂದ ಪಂಥಾಭಿಮಾನ ಮತಾಂಧತೆಗಳು ಈ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ತಾಂಡವವಾಡಿವೆ. ವಿನಾಶ ರಕ್ತಪಾತಗಳ ಮೂಲಕ ರಾಷ್ಟ್ರರಾಷ್ಟ್ರಗಳನ್ನೇ ತಲ್ಲಣಿಸಿಬಿಟ್ಟಿವೆ. ಅವುಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮೂಲ ಮಾಡಬೇಕಾದರೆ ಮೊದಲು ಅವುಗಳ ಮೂಲಕಾರಣಗಳನ್ನು ಕಂಡುಹಿಡಿಯಬೇಕು. ಇದನ್ನೇ ವಿವೇಕಾನಂದರು 'ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಏಕ ಒಮ್ಮತವಿಲ್ಲ' (Why We Disagree) ಎಂಬ ಎರಡನೆಯ, ಪುಟ್ಟ ಪ್ರವಚನದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿರುವುದು. ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ 'ಕೊಪ ಮಂಡೂಕ' (ಸಣ್ಣ ಬಾವಿಯಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವ ಕಪ್ಪೆ) ಎಂಬ ಸಂಸ್ಕೃತದ ಸಾಮತಿಯನ್ನು ಸ್ವಾರಸ್ಯಕರ ಕಥೆಯೊಂದರ ಮೂಲಕ ವಿಸ್ತರಿಸುತ್ತ ವಿವಿಧ ಮತಧರ್ಮಗಳ ಅನುಯಾಯಿಗಳೆಲ್ಲ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ 'ಚಿಕ್ಕ ಬಾವಿ'ಗಳಿಂದ ಆಚೆಗೆ, ವಿಶಾಲ ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೆ ಬರುವಂತೆ ಕರೆ ನೀಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಮುಕ್ತ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಇತರ ಧರ್ಮಗಳ ಜನ ರೊಂದಿಗೆ ಸಂಪರ್ಕವನ್ನು ಬೆಳೆಸಿದಾಗ ಕಣ್ಣರಿಗಳು ಕಳಚಿಬೀಳುತ್ತವೆ, ವಿವಿಧ ಗುಂಪುಗಳ ಜನರ ನಡುವಣ ಬೇಲಿಗಳು ಕುಸಿಯುತ್ತವೆ; ತನ್ಮೂಲಕ, ಪರಸ್ಪರ ಸೌಹಾರ್ದವೂ ಗೌರವವೂ ವರ್ಧಿಸುತ್ತವೆ. ಆಗ, ಆಗ ಮಾತ್ರವೇ, ಈ ನಮ್ಮ ಜಗತ್ತು ನಮ್ಮ ಸುಖವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವಂಥ ವಾಸಸ್ಥಾನವಾಗುತ್ತದೆ. ಅಮೆರಿಕಾ ದೇಶವು ಈ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಪ್ರಯತ್ನಕ್ಕೆ ಅಭಿನಂದನೆಗಳನ್ನೂ ಕೃತಜ್ಞತೆಯನ್ನೂ ಸಲ್ಲಿಸಿ ಭಗವಂತನು ಇದಕ್ಕೆ ಯಶಸ್ಸನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸಲೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

'ಹಿಂದೂಧರ್ಮ' (Paper on Hindudism) ಎಂಬುದು ಮೂರನೆಯ ಪ್ರವಚನ; ಸ್ವಾಮೀಜಿಯವರು ಬರೆದು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿ ಸಮ್ಮೇಳನದಲ್ಲಿ ಓದಿದ ಏಕೈಕ ಭಾಷಣ. ಮತ್ತು ಇದು ಅವರಿತ್ತ ಭಾಷಣಗಳಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ದೀರ್ಘವೂ ಆಗಿತ್ತು. ಸೋದರಿ ನಿವೇದಿತೆ, ಪ್ರಥಮ ಬಾರಿ ನಾಲ್ಕು ಸಂಪುಟಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿತವಾದ The Complete Works of Swami Vivekananda (ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರ ಕೃತಿಶ್ರೇಣಿ) ಎಂಬ ಗ್ರಂಥಕ್ಕೆ ಅತ್ಯಮೋಘವಾದ ಮುನ್ನುಡಿಯನ್ನು 'Our Master and His message' (ನನ್ನ ಗುರುದೇವ ಮತ್ತು ಆತನ ಸಂದೇಶ) ಎಂಬ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯಡಿ ಯಲ್ಲಿ ಬರೆಯುತ್ತ ಹೀಗೆಂದಿರುತ್ತಾರೆ: 'ಸ್ವಾಮೀಜಿಯವರು ಮಾತನಾಡಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದಾಗ ಅದು "ಹಿಂದೂಗಳ ಧಾರ್ಮಿಕ ಭಾವನೆ"ಗಳನ್ನು ಕುರಿತದ್ದಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಅವರು ಅದನ್ನು ಮುಕ್ತಾಯಗೊಳಿಸಿದಾಗ "ಹಿಂದೂಧರ್ಮ"ದ ಸೃಷ್ಟಿಯಾಗಿತ್ತು!' ವಿವೇಕಾನಂದರ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ಶಿಷ್ಯೆಯೊಬ್ಬಳಿಂದ ಬಂದಿರುವ ಈ ಹೇಳಿಕೆ ಅತಿ ಮಹತ್ವದ್ದು. ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಫಲವಾಗಿ ಆಕೆಯಲ್ಲಿ ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ಹಿಂದೂಧರ್ಮವಿರೋಧಿ ಪೂರ್ವಾಗ್ರಹಗಳು ಸಾಕಷ್ಟಿದ್ದವು. ಅವಳ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಅದೊಂದು ಕ್ಷುದ್ರ ಅಸಂಸ್ಕೃತ ಮತಧರ್ಮವಾಗಿದ್ದಿತು. ಆದರೆ ಗುರುವಿನಿಂದ ಪಡೆದ ಶಿಕ್ಷೆಯ ಮತ್ತು ಶಿಕ್ಷಣದ ಫಲವಾಗಿ ಮುಂದೆ ಆಕೆ ಹಿಂದೂಧರ್ಮದ ಸೊಗಸನ್ನೂ ಉತ್ಕರ್ಷಣವನ್ನೂ ಅಭಿಮಾನಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಶಕ್ತಿಯುತವಾಗಿಯೇ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವವಳಾದಳು.

ಹಿಂದೂಗಳ ಉದಾತ್ತ ಧಾರ್ಮಿಕ ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಅಮೆರಿಕದ ಜನ ಅಪಾರ್ಥಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಭಾರತದಲ್ಲಿ ದುಡಿದಿದ್ದ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ಕ್ರಿಶ್ಚಿಯನ್ ಮಿಷನರಿಗಳ ದುರುದ್ದೇಶಪೂರಿತ ಅಪಪ್ರಚಾರದ ಫಲವಾಗಿ ಅವುಗಳ ವಿಕೃತರೂಪವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಕಂಡು ಅಸಹ್ಯಪಟ್ಟಿದ್ದರು. ಈ ಮಿಷನರಿಗಳಿಗಾದರೂ ಸಾಧಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದ ಸ್ವಾರ್ಥವು ಸಾಕಷ್ಟಿತ್ತು. ಹಿಂದೂಧರ್ಮದ ಬಗೆಗೆ ತಿಳಿವಳಿಕೆ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯರಿಗೆ ದೊರೆಯುತ್ತಿದ್ದದ್ದು ಕೇವಲ ಈ ಮಿಷನರಿಗಳ ಭಾಷಣಗಳ ಬರಹಗಳ ಮೂಲಕ ಮಾತ್ರ! ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ಅವರು ಹಿಂದೂಧರ್ಮವನ್ನು ಹೀನಾಯವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಅವರ ಮನದಲ್ಲಿ ಮುಸುಕಿದ್ದ ಅಜ್ಞಾನ ಗ್ರಂಥಿಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಸಿ ಭಾರತದ ಹಿಂದೂಧರ್ಮವನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸಲು, ಅದನ್ನು ತರ್ಕಬದ್ಧವೂ ವ್ಯವಸ್ಥಿತವೂ ಅದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವುದು ತುಂಬ ಅವಶ್ಯವಾಗಿದ್ದಿತು. ಅತ್ಯಂತ ತೀಕ್ಷ್ಣ ಮತಿಯಾದ, ವಿಷಯದ ಬಗ್ಗೆ ಅತಿ ವಿಶಾಲ ಪಾಂಡಿತ್ಯವುಳ್ಳ ಮತ್ತು ಪಶ್ಚಿಮ ದೇಶಗಳ ಜನರಿಗೆ ಅವರ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಅದನ್ನು ಮುಂದಿಡಬಲ್ಲ ಸಮರ್ಥ ವ್ಯಕ್ತಿಯೊಬ್ಬನ ಆವಶ್ಯಕತೆ ತುಂಬ ಇತ್ತು. ಇಂತಹ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ವಿವೇಕಾನಂದರಲ್ಲಿ ಪರಿಪೂರ್ಣವಾಗಿತ್ತು. ಮತ್ತು ಅವರು ಅದನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಿದಾಗ, 'ಹಿಂದೂಧರ್ಮದ ಸೃಷ್ಟಿಯಾಯಿತು!'

'ಹಿಂದೂ ಧಾರ್ಮಿಕ ಭಾವನೆಗಳು' ವೈವಿಧ್ಯಮಯವಾದವು. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಮತದಲ್ಲಿಯೂ ಪಂಥದಲ್ಲಿಯೂ ಸೇರಿಕೊಂಡಿರುವಂಥವು. ಪರಸ್ಪರ ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯಗಳೂ ಪರಸ್ಪರ ವಿರುದ್ಧಾಂಶಗಳೂ ಇರುವಂತೆ ತೋರುತ್ತವೆ.

ಆದರೂ, ಇಂತಹ ಉಪದೇಶಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಸರ್ವಗ್ರಾಹಿಯೂ ಸೂಕ್ಷ್ಮಗ್ರಾಹಿಯೂ ಆದ ವಿಶೇಷಪರಿಜ್ಞಾನದ ರಕ್ಷಾಕವಚದಡಿಯಲ್ಲಿ ತರಬೇಕು; ಪರಸ್ಪರ ವಿರುದ್ಧಾಂಶಗಳನ್ನು ತರ್ಕಸಂಮತವಾಗಿ ಪರಿಹರಿಸಿ, ವೈವಿಧ್ಯವಿದ್ದರೂ ವೈರುಧ್ಯವಿಲ್ಲದಂತೆ ಸಮನ್ವಯ ಮಾಡಿ — ವಿವಿಧ ವರ್ಣರಂಜಿತ, ಆದರೆ ದರ್ಶನೀಯ, ಸುಂದರ ವಸ್ತುವಂತೆ — ಅವನ್ನು ಒಂದು ಸಮಗ್ರ ದರ್ಶನವಾಗಿ ಬೆಸೆಯಬೇಕು. ಇಂತಹ 'ಹಿಂದೂಧರ್ಮ'ವನ್ನು ಅಥವಾ 'ಹಿಂದೂದರ್ಶನ'ವನ್ನು ಹಿಂದೂಸಮಾಜದ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯೂ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಸ್ವೀಕರಿಸುವಂತಾಗಬೇಕು.

ಅಸಾಧ್ಯವೆನ್ನಿಸುವಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ಕಷ್ಟಕರವಾದ ಈ ಮಹತ್ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಭಾರತದೇಶದ ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಮೊಟ್ಟಮೊದಲ ಬಾರಿಗೆ ಸಾಧಿಸಿದ ಕೀರ್ತಿ ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರದು ಎಂದರೆ ಅದು ಅತಿಶಯೋಕ್ತಿಯಾಗಲಾಗದು.

ಈಗ ಈ ಲೇಖನದ ಸಾರಾಂಶವನ್ನು ಕೊಡಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತೇವೆ:

ಹಿಂದೂಧರ್ಮ, ಜಾರತೂಷ್ಠರ್ಮ (ಅಥವಾ ಪಾರಸೀ ಧರ್ಮ) ಮತ್ತು ಯಹೂದ್ಯಧರ್ಮ ಎಂಬೀ ಮೂರು ಚರಿತ್ರ

ಪೂರ್ವ ಧರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಹಿಂದೂಧರ್ಮವು ಇಂದಿಗೂ ಶಕ್ತಿಯುತವಾಗಿ ಚಲಾವಣೆಯಲ್ಲಿದೆ. ಇತರ ಮತಗಳಿಗೂ ತನ್ನದೆಯಲ್ಲಿ ಗೌರವಯುತ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಅವನ್ನು ತನ್ನದನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಲ್ಲ ಅದರ ವಿಶ್ವವ್ಯಾಪಿ ಮನೋಭಾವವೇ ಇದಕ್ಕೆ ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣ. ವೇದಾಂತದ ಗೌರೀಶಂಕರ ಶಿಖರದಿಂದ ಹಿಡಿದು ಅತಿಕೀಳುಟ್ಟದ ಮೂರ್ತಿಪೂಜೆಯವರೆಗಿನ ಎಲ್ಲ ರೀತಿಯ ಕಲ್ಪನೆಗಳಿಗೂ ಇಲ್ಲಿ ಅವಕಾಶವಿದೆ. ಇವುಗಳೆಲ್ಲಕ್ಕೂ ಸಮಾನವಾದ ಆಧಾರ ಅಥವಾ ಕೇಂದ್ರಬಿಂದು ಎಂದರೇ ವೇದಗಳು. ಈ 'ವೇದಗಳು' ಕೇವಲ ಪುಸ್ತಕಗಳಲ್ಲ; ತಲೆತಲಾಂತರಗಳಿಂದ ಶೇಖರಿತವಾಗಿರುವ ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ವಿದ್ಯೆಯ ಆಕರಗಳು. ಅವುಗಳ ಆವಿಷ್ಕಾರವೇ 'ಋಷಿ'ಗಳು. ಈ ಋಷಿಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಮಹಿಳೆಯರು.

ಈ ಸೃಷ್ಟಿಯು ಅದ್ವಂತರಹಿತವಾದದ್ದು. ನಮ್ಮೆಲ್ಲರ ಶರೀರಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿರುವ ಆತ್ಮಚೈತನ್ಯವು ಜನನ-ಮರಣ-ರಹಿತವಾದದ್ದು, ಶಾಶ್ವತವಾದದ್ದು, ಪರಿಪೂರ್ಣಸ್ವರೂಪವುಳ್ಳದ್ದು. ತನ್ನ ಪೂರ್ವಕರ್ಮಗಳಿಗೆ ತಕ್ಕ ಫಲವನ್ನು ಕೊಡಬಲ್ಲಂಥ ಅದು ಸ್ವಯಂ ಆರಿಸಿಕೊಂಡು ಅದರಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟುತ್ತದೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಮರಣವೆಂಬುದು ಕೇವಲ ಒಂದು ಶರೀರವೆಂಬ ಕ್ಷೇತ್ರದಿಂದ ಮತ್ತೊಂದು ಶರೀರವೆಂಬ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಮಾಡುವ ಯಾತ್ರೆಯಷ್ಟೆ.

ವೇದಗಳು ದೇವರನ್ನು ಒಪ್ಪುತ್ತವೆ. ಅವನು ಆದಿಪುರುಷನು. ಅವನನ್ನು ಅರಿಯುವುದರಿಂದ ನಾವು ಜನನ-ಮರಣ-ರೂಪದ

ಸಂಸಾರಚಕ್ರದಿಂದ ಪಾರಾಗುತ್ತೇವೆ. ಅವನು ನಿತ್ಯಶುದ್ಧನು, ನಿರಾಕಾರನು, ಸರ್ವಶಕ್ತನು ಮತ್ತು ಪರಮದಯಾಳುವು. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ಅವನು ಈ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಅವತರಿಸಬಲ್ಲ. 'ಅಮೃತಸ್ಯ ಪುತ್ರಾಃ' ('ಅಮೃತತ್ವದ ಮಕ್ಕಳೇ') ಎಂದು ಮಾನವರನ್ನು ಸಂಬೋಧಿಸುವುದರ ಮೂಲಕ ವೇದಗಳು ಅವರು ಪಾಪಿಗಳೆಂದು ಭಾವಿಸುವ ಕಲಂಕವನ್ನು ತೊಡೆದುಹಾಕಿವೆ.

ಜಡಪ್ರಕೃತಿಗೆ ಸೆರೆಸಿಕ್ಕುವುದೇ ಆತ್ಮಚೈತನ್ಯದ ಬಂಧನ. ಈ ಬಂಧನವನ್ನು ದೇವರ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಹೋಗಲಾಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಮನಶ್ಶುದ್ಧಿಯೇ ದೇವರ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಇರುವ ಉಪಾಯ. ವೈರಾಗ್ಯಯುತ ಜೀವನ ಮತ್ತು ಭಗವದ್ಭಕ್ತಿ — ಇವು ಮನಶ್ಶುದ್ಧಿಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಿಕೊಡುತ್ತವೆ. ದೈವಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರದ ಮೂಲಕ ಕೈವಲ್ಯವನ್ನು ಪಡೆಯುವವರು ಶಾಶ್ವತ ಪರಮ ಆನಂದದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಾರೆ; ಸರ್ವಾತ್ಮಭಾವವನ್ನು ಪಡೆದು ಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ.

ಹಿಂದೂಧರ್ಮವು ಬಹುದೇವತಾ-ವಾದವನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವುದಿಲ್ಲ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ ವಿವೇಕಾನಂದರು. ವಿವಿಧ ದೇವತೆಗಳು ಒಂದೇ ಪರಮಸತ್ಯದ ವಿವಿಧ ರೂಪಗಳು, ನಾಮಗಳು, ಅಷ್ಟೇ.

ಧಾರ್ಮಿಕ ಚಿಹ್ನೆಗಳು ಸ್ವತಃ ದೇವರಲ್ಲ; ಆದರವು ಅಧ್ಯಾತ್ಮಜೀವನದ ಪ್ರಗತಿಗೆ ಸಹಾಯಕ. ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಮಾತ್ರ ಅವನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ.

ವೈವಿಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಏಕತೆ - ಇದು ಹಿಂದೂಧರ್ಮದ ಮತ್ತೊಂದು ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ.

ಇದರಲ್ಲಿ ವಿಗ್ರಹಾರಾಧನೆಯನ್ನು ನಿಂದಿಸಿಲ್ಲ. ಆದರವು ಅಧ್ಯಾತ್ಮಜೀವನದ ವಿಕಾಸದ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಹಂತಗಳಲ್ಲಿ ಆವಶ್ಯಕವೆಂದು ಭಾವಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಮುಕ್ತಾಯದಲ್ಲಿ ವಿವೇಕಾನಂದರು ಆದರ್ಶ ಸರ್ವಸಮ್ಮತ ವಿಶ್ವಧರ್ಮವೊಂದಿರಬೇಕಾದರೆ ಅದರ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಹೇಗಿರಬೇಕು ಎಂಬುದನ್ನು ವಿವರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಅವರೇ ಇದುವರೆಗೆ ಈ ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಿರುವ ಹಿಂದೂಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಬಹು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅನ್ವಯವಾಗುತ್ತವೆ.

'ಭಾರತದ ತೀವ್ರವಾದ ಅಗತ್ಯ ಮತಧರ್ಮವಲ್ಲ' (Religion, not the Crying Need of India) ಎಂಬ ಮುಂದಿನ ಉಪನ್ಯಾಸವು ಒಂದು ಕುಟುಂಬಕ್ಕೆ. ಕ್ರಿಶ್ಚಿಯನ್ ದೇಶಗಳು ಹಸಿವಿನಿಂದ ಕಂಗಾಲಾದ ಭಾರತದ ಬಡ ಜನರಿಗೆ ಆಹಾರ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳ ನೋಡಗಿಸುವ ಬದಲು ಧರ್ಮಪ್ರಚಾರಕರನ್ನು ಕಳುಹಿಸುತ್ತಿರುವ ಮತಾಂತರ ಮನೋಭಾವದ ಮೇಲೆ ಮಾಡಿರುವ ತೀವ್ರ ದಾಳಿ. ಆದರೆ ಸ್ವಾಮೀಜಿ ಇದನ್ನು ಯಾತನೆಯಿಂದ ಮಾಡಿರುವರೇ ಹೊರತು ಕೋಪದಿಂದಲ್ಲ.

‘ಅನ್ನವನ್ನು ಕೇಳಿದವನಿಗೆ ಕಲ್ಲನ್ನು ಕೊಡುವರೆ?’ ಎಂಬ ಬೈಬಲ್ಲಿನ (Mathew 7.9) ವ್ಯಂಗ್ಯೋಕ್ತಿಯನ್ನು ಈ ದೇಶದ ಜನ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ‘ಕಲ್ಲನ್ನು ಕೊಟ್ಟು’ ಸಾಧಿಸಿಬಿಟ್ಟಿರುತ್ತಾರೆ! ಈ ಪ್ರವಚನದ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ, ಸಭಾಂಗಣದಿಂದ ಹೊರಗಡೆಗೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಜನರಲ್ಲೊಬ್ಬ, ‘ಆ ಮನುಷ್ಯ ಅಸಂಸ್ಕೃತ ಮತ್ತು ಅಜ್ಞಾನಿ! ಮತ್ತು, ನಾವು ಅವನ ದೇಶದ ಜನರಿಗಾಗಿ ಪಾದ್ರಿಗಳನ್ನು ಕಳಿಸುತ್ತಿದ್ದೇವೆ! ಅವರು ನಮಗಾಗಿ ಧರ್ಮಪ್ರಚಾರಕರನ್ನು ಕಳಿಸುವುದೇ ಲೇಸು!’ ಎಂದು ಉದ್ಗಾರ ಮಾಡಿದುದರಲ್ಲಿ ಆಶ್ಚರ್ಯವೇನೂ ಇಲ್ಲ (The Life of Swami Vivekananda, Vol. 1, Mayavathi, Advaita Ashrama, 1979. P. 429).

‘ಬೌದ್ಧಧರ್ಮ: ಹಿಂದೂಧರ್ಮದ ಸಾಫಲ್ಯ’ (Buddhism the Fulfillment of Hinduism) ಎಂಬ ತಮ್ಮ ಉಪಾಂತ ಪ್ರವಚನದಲ್ಲಿ ವಿವೇಕಾನಂದರು ಬುದ್ಧನನ್ನು ಇಳೆಗಳಿಗಿಂತ ಬಂದ ಭಗವದವತಾರ ಎಂದು ಪ್ರಶಂಸಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಬುದ್ಧನು ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮವೆಂಬ ತನ್ನ ಮಾತೃಧರ್ಮವನ್ನು ಮತ್ತಷ್ಟು ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸಲು ಬಂದನೇ ಹೊರತು ಅದನ್ನು ನಾಶಪಡಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಅಲ್ಲ. ಅವನ ಶಿಷ್ಯರೇ ಅವನನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಮರ್ಥರಾಗಲಿಲ್ಲ. ಈ ಕಾರಣದಿಂದ ಹಿಂದೂಧರ್ಮವು ಕವಲೊಡೆಯಲು ಅವರು ದಾರಿಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಂತಾಯಿತು. ಶಾಕ್ಯಮುನಿಯು (ಗೌತಮಬುದ್ಧನು) ಹಿಂದೂಧರ್ಮದ ಕ್ರಿಯಾಕಾಂಡವನ್ನು ಉಪೇಕ್ಷಿಸಿ ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ತತ್ವಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಉಪದೇಶಿಸಿದನು. ಜನಸಾಮಾನ್ಯರ ಬಗ್ಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಅನುಕಂಪೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದ ಆತ ಪ್ರಪಂಚದ ಮೊಟ್ಟಮೊದಲನೆಯ ಧರ್ಮಪ್ರಚಾರಕನೆಂಬಹುದು. ಕಾಲಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಹಿಂದೂಧರ್ಮ ಬೌದ್ಧಧರ್ಮವನ್ನು ತನ್ನಲ್ಲಿಯೇ ಅರಗಿಸಿಕೊಂಡಿತು, ನಿಜ. ಆದರೂ ವಿವೇಕಾನಂದರು ‘ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಅದ್ಭುತ ಮೇಧಾಶಕ್ತಿಯ ಮತ್ತು ಬುದ್ಧನ ಹೃದಯದ, ಅದ್ಭುತ ಮಾನವೀಯ ಶಕ್ತಿಯ’ ಮಧುರ ಸಮತೋಲನದ ಮಿಶ್ರಣವನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿರುತ್ತಾರೆ.

ಸರ್ವಧರ್ಮ ಸಮ್ಮೇಳನದ ಕೊನೆಯ ಅಧಿವೇಶನದಂದು (ಸೆಪ್ಟೆಂಬರ್ ೨೭, ೧೮೯೩) ಅವರಿಗೆ ಭಾಷಣವು — ಅವರ ಪ್ರಪ್ರಥಮ ಪ್ರವಚನದಂತೆಯೇ ಪುಟ್ಟದಾಗಿದ್ದರೂ — ಅವರ ಇತರ ಭಾಷಣಗಳಂತೆಯೇ ವಿಶ್ವವ್ಯಾಪಕ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಕೂಡಿತು. ಈ ಬೃಹತ್ ಸಮ್ಮೇಳನವನ್ನು ಆಯೋಜಿಸಿ ನಡೆಸಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದ ಮಹನೀಯರೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಅಭಿನಂದಿಸಿ ಅವರಿಗೆ ಕೃತಜ್ಞತೆಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಿದ ಮೇಲೆ ವಿವೇಕಾನಂದರು, ಯಾವ ಧರ್ಮವೇ ಆಗಲಿ ಇತರ ಧರ್ಮಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ನಾಶಪಡಿಸಿ ತಾನು ಮಾತ್ರ ಉಳಿಯುವುದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ ಎಂದು ಇದರಲ್ಲಿ ಘೋಷಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಯಾರೂ ತಮ್ಮ ಧರ್ಮವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಮತಾಂತರ ಹೊಂದಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರೂ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಧರ್ಮದ ಆಧಾರಸ್ವರವನ್ನವಲಂಬಿಸಿ ವಿಕಾಸ ಹೊಂದಬಹುದು. ಆದರೆ ಜೊತೆಜೊತೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಇತರ ಧರ್ಮಗಳ ಸಾರವನ್ನೂ ಅರಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಬೇಕು. ಈ

ಸರ್ವಧರ್ಮಸಮ್ಮೇಳನವು ಜಗತ್ತಿಗೆ ಏನನ್ನಾದರೂ ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿದ್ದರೆ ಅದು ಇದೇ: ಪವಿತ್ರತೆ, ಪರಿಶುದ್ಧತೆ ಮತ್ತು ಉದಾರತೆ ಎಂಬ ಸದ್ಗುಣಗಳು ಈ ಪ್ರಪಂಚದ ಯಾವ ಒಂದು ಮತದ ಧರ್ಮದ ಅಥವಾ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ವಿಶೇಷ ಸೊತ್ತಲ್ಲ; ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಧಾರ್ಮಿಕ ಸಂಪ್ರದಾಯವೂ ಅತ್ಯುನ್ನತ ಶೀಲಸಂಪನ್ನರಾದ ಸ್ತ್ರೀಪುರುಷ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಾಣ ಮಾಡಿದೆ. ಪರಸ್ಪರ ಸಹಾಯ, ಇತರ ಧರ್ಮಗಳಲ್ಲಿನ ಸಾರವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ತಮ್ಮದನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು, ಇತರ ಜನರೊಂದಿಗೆ ಶಾಂತಿ-ಸೌಹಾರ್ದಯುತ ಬಾಳ್ವೆ — ಇದು ಈ ಸಮ್ಮೇಳನದಿಂದ ಹೊರಹೊಮ್ಮಿ ಬಂದಿರುವ ಚರಮ ಸಂದೇಶ.

ಈ ವಿಶ್ವಧರ್ಮಸಮ್ಮೇಳನವು ಏನನ್ನಾದರೂ ಸಾಧಿಸಿದ್ದರೆ ಅದು ಇದೇ; ಮತ್ತು, ಅದಕ್ಕೆ ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರಿಗೆ ಕೊಡುಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಗಣನೀಯವಾದುದು.

ನಾವೀಗ ಈ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಘಟನೆಯ ಸಪಾದ ಶತಮಾನೋತ್ಸವವನ್ನು (೧೨೫ ನೆಯ ವರ್ಷ) ಆಚರಿಸುವುದರಲ್ಲಿದ್ದೇವೆ. ಆದುದರಿಂದ ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸರ್ವಧರ್ಮಸಮ್ಮೇಳನದ ಉತ್ತರ ಕಾಲೀನ ವಿದ್ಯಮಾನಗಳ ಮೇಲೆ — ಅದರಲ್ಲೂ ಧಾರ್ಮಿಕ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ — ದೃಷ್ಟಿಹಾಯಿಸಿ ಚಿಂತನ-ಮಂಥನ ಮಾಡುವುದು ಅವಶ್ಯಕ. ಕಾಲಕ್ರಮದಲ್ಲಿ, ಆದರೆ ಸತತವಾಗಿ, ಮತಾಂತರತೆಯ ಪಿಡುಗು ಜಗತ್ತಿನಾದ್ಯಂತ ಹರಡಿ, ಜಗತ್ತನ್ನು ಹಿಂದಿದ್ದ ಅಸಹನೆಯ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಮರಳಿ ಕೊಂಡೊಯ್ಯುತ್ತಿದೆ. ಇದರಿಂದ ಪ್ರಥಮ ಸರ್ವಧರ್ಮಸಮ್ಮೇಳನದ ಸಾಧನೆಗಳು ಸ್ವಲ್ಪ ಮಟ್ಟಿಗಾದರೂ ಸ್ಥಗಿತವಾಗಿವೆ ಎಂದರೆ ತಪ್ಪೇನಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಇದು ವಿವೇಕಾನಂದ ಸ್ವಾಮಿಗಳ ಅಭಿಮಾನಿ ಅನುಯಾಯಿಗಳೆಲ್ಲರಿಗೂ ಚಿಂತಾಜನಕವಾದ ವಿಷಯ.

ಈಗಲೂ ದೊರಕಿರುವ ಸದಾವಕಾಶಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಂಡು, ಜಗದ ಜನರಲ್ಲಿ ಹರಡುತ್ತಿರುವ ಈ ಅಹಿತಕಾರೀ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯನ್ನು ತಡೆಗಟ್ಟಿ ಅವರ ಧಾರ್ಮಿಕ-ಸಾಮಾಜಿಕ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ವಿವೇಕಪ್ರಜ್ಞೆ ಮೂಡುವಂತೆ ಪ್ರಯತ್ನಿಸೋಣ ✨

ಸ್ವಾಮೀಜಿ ಬಗ್ಗೆ ವಿಲಿಯಂ ಜೇಮ್ಸ್

“ವಿವೇಕಾನಂದರು ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಕೆಲವೊಂದು ಭಾಷಣಗಳನ್ನು ನಾನು ಓದುತ್ತಿದ್ದೆ - ಅವುಗಳನ್ನು ನಾನು ಕೇಳಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವರ ಮಾತುಗಾರಿಕೆಯ ಶಕ್ತಿ ಅಪಾರ, ಅದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಅವರು ನಿಜಕ್ಕೂ ಒಂದು ಅದ್ಭುತವೇ ಸರಿ.. ಯಾವ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡಿದರೂ ಅವರು ಮನುಕುಲಕ್ಕೆ ಒಂದು ಗೌರವವನ್ನು ತಂದುಕೊಡುವವರು.”

(‘World Thinkers on Ramakrishna Vivekananda’, p.33, 2000, Fourth Edn, RKM Institute of Culture)